

17#Text [in Ukrainian].

3. Yemelianov, R.O. (2020). Pravove rehuliuвання uchasti advokata-predstavnyka poterpiloho v kryminalnomu provadzhenni [Legal regulation of the participation of the lawyer-representative of the victim in criminal proceedings]. *Yevropejski perspektyvy – European perspectives*, № 3, 122-130 [in Ukrainian].

4. Shyshkyn, S.S. (2012). Predstavnytstvo yurydycheskoho lytsa v uholovnom sudoproyzvodstve: voprosy teoryy y praktyky: avtoref. dyss. na soysk. uchen. stepeny kand. yuryd. nauk: spets. 12.00.09 [Representation of a legal entity in criminal proceedings: questions of theory and practice: author. diss. for the competition scientist degree cand. legal sciences: spec. 12.00.09]. Nizhny Novgorod [in Russian].

5. Yakymchuk, O.V. (2020). Predstavnytstvo yurydychnykh osib u kryminalnomu provadzhenni. Dys. na zdobuttia naukovooho stupenia doktora filosofii za spetsialnistiu 081. Pravo [Representation of legal entities in criminal proceedings. Diss. to obtain the scientific degree of Doctor of Philosophy in specialty 081. Law]. National University "Ostroh Academy", Ostrog; National Academy of Internal Affairs, Kyiv, 2020 [in Ukrainian].

6. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks 2012 roku: ideolohiia ta praktyka pravozastosuvannya: kolektyvna monohrafiia (2018) / Za zah. red. Yu.P. Alenina; vidpov. za vyp. I.V. Hloviuk [Criminal procedural code of 2012: ideology and practice of law enforcement: collective monograph / According to ed. Yu.P. Alenina; answer for issue I.V. Hloviuk]. Odesa: Vydavnychiy dim «Helvetyka», 1148 [in Ukrainian].

7. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks vid 13 kvitnia 2012 roku № 4651-VI. [Criminal Procedure Code of April 13, 2012 № 4651-VI.] Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> [in Ukrainian].

8. Marynych, A.P. (2018). Oboviazkove predstavnytstvo yak harantiia zabezpechennia zmahalnosti kryminalnogo sudochynstva [Mandatory representation as a guarantee of ensuring competitive criminal justice]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho Natsionalnoho universytetu: seriia: Pravo - Scientific bulletin of the Uzhhorod National University: series: Law*. Uzhgorod: "Helvetyka" Publishing House, 2018. Vol. 2, 48, 124-127. Retrieved from: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/34433> [in Ukrainian].

9. Mashyka, V. (2020). Predstavnytstvo nepovnolitnykh, nediiiezdatnykh ta obmezhenykh diiezdatnykh osib u kryminalnomu provadzhenni [Representation of minors, incompetent and persons with limited legal capacity in criminal proceedings]. *Visnyk APSVT – Herald of APSVT*, 1-2. Retrieved from: https://www.socosvita.kiev.ua/sites/default/files/Visnyk_1-2_2020-30-35.pdf [in Ukrainian].

10. Pozhar, V.H. (2009). Klasyfikatsiia predstavnytstva u kryminalnomu sudochynstvi [Classification of representation in criminal justice]. *Aktualni problemy derzhavy i prava – Actual problems of the state and law*, Vyp. 47, 228-232 [in Ukrainian].

11. Ablamskyi, S. (2018). Do pytannia klasyfikatsii predstavnytstva u kryminalnomu provadzhenni [To the issue of classification of representation in criminal proceedings]. *Ukraine-EU. Innovations in Education, Technology, Business and Law Slovak republic – Czech republic*. Retrieved from: <https://www.bing.com/ck/a?!&&p=5ffdf0f364685231> [in Ukrainian].

12. Mudrak, I.V. (2020). Rehlamentuvannya ta zabezpechennia prava poterpiloho na predstavnytstvo – osnova pravozakhysnoi komunikatsii poterpiloho v kryminalno- mu provadzhenni [Regulation and provision of the victim's right to representation is the basis of the victim's human rights communication in criminal proceedings]. Retrieved from: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/13200> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 20.11.2022

УДК 341.1

DOI: 10.36550/2522-9230-2022-13-161-166

Падалка Марія Анатоліївна,
заступник начальника юридичного відділу
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана
e-mail: padalka.mariia@kneu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-2036-6072>

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРОБЛЕМНОСТІ ПРИТЯГНЕННЯ ДО МІЖНАРОДНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ ЗА ВЧИНЕННЯ АКТУ АГРЕСІЇ

Стаття присвячена питанням міжнародної відповідальності. Виявлено, що проблема міжнародно-правової відповідальності суб'єктів міжнародного права тісно пов'язана з боротьбою проти міжнародних правопорушень. Визначені основні елементи настання міжнародної відповідальності. З'ясовано існування вини як обов'язкової ознаки для встановлення відповідальності. У роботі визначається можливість застосування категорії вини до держав. Разом з тим здійснюється визначення агресії в міжнародному праві, під якою розуміють застосування збройної сили державою

проти суверенітету, територіальної недоторканності або політичної незалежності іншої держави, або яким-небудь іншим чином, несумісним із Статутом Організації Об'єднаних Націй. В даній статті аналізуються міжнародні акти, які встановлюють нормативне визначення агресії та визначають певні аспекти відповідальності за даний злочин. Разом з тим, а роботі з'ясована генеза міжнародно-правового закріплення поняття агресії. В роботі вказуються ознаки акту агресії, а також перелік діянь, які підпадають від дане поняття. До предмету даного дослідження також слід віднести аналіз міжнародних організацій, які наділені повноваженнями щодо притягнення до відповідальності за вчинення акту агресії. В дослідженні аргументовано, що сучасний механізм притягнення до відповідальності за даний злочин є недостатньо ефективним, з огляду на обмежену юрисдикцію Міжнародного кримінального Суду. Також визначено недосконалий порядок накладення вето постійними членами Ради Безпеки ООН. Окрема увага приділяється характеристиці досвіду відповідальності за агресію держав. Зважаючи на війну російської федерації проти України, здійснюється пошук шляхів притягнення держави-агресора до відповідальності. З'ясовано особливе значення РБ ООН щодо запровадження військових санкцій щодо держав-агресорів. У статті обґрунтовується концепція кримінальної відповідальності держави за акти агресії.

Ключові слова: міжнародна відповідальність, відповідальність держави, акт агресії, агресія, застосування сили.

Padalka M. CURRENT ISSUES OF THE PROBLEM OF BRINGING THE STATE TO INTERNATIONAL RESPONSIBILITY FOR COMMITTING AN ACT OF AGGRESSION

The article is devoted to issues of international responsibility. It was revealed that the problem of international legal responsibility of subjects of international law is closely related to the fight against international crimes. The main elements of the onset of international responsibility are defined. The existence of guilt as a mandatory feature for establishing responsibility has been clarified. The paper determines the possibility of applying the category of guilt to states. At the same time, aggression is defined in international law as the use of armed force by a state against the sovereignty, territorial integrity or political independence of another state, or in any other way incompatible with the Charter of the United Nations. This article analyzes international acts that establish a normative definition of aggression and determine certain aspects of responsibility for this crime. At the same time, the work clarifies the genesis of the international legal consolidation of the concept of aggression. The work indicates the signs of an act of aggression, as well as a list of actions that fall under this concept. The subject of this study should also include the analysis of international organizations that are empowered to prosecute for committing an act of aggression. It is argued in the study that the modern mechanism of prosecution for this crime is not effective enough, given the limited jurisdiction of the International Criminal Court. The imperfect procedure for imposing a veto by permanent members of the UN Security Council is also defined. Particular attention is paid to the characteristics of the experience of responsibility for the aggression of states. In view of the war of the Russian Federation against Ukraine, the search for ways to bring the aggressor state to justice is underway. The special importance of the UN Security Council regarding the introduction of military sanctions against the aggressor states has been clarified. The article substantiates the concept of state criminal responsibility for acts of aggression.

Key words: international responsibility, responsibility of a state, act of aggression, aggression, use of force.

Постановка проблеми. Глобалізація відносин між державами зумовлює необхідність їх правового регулювання на міжнародному рівні. При цьому актуальним в теперішній час залишається здійснення визначення агресії та притаманних їй ознак, що матиме універсальний характер. Разом з тим, сучасні механізми міжнародної відповідальності за агресію потребують вдосконалення, з огляду на їх недостатню ефективність. Актуальність даної проблеми обумовлена також тим, що окреслені прогалини спричиняють сприятливе середовище для здійснення державами актів агресії.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Стан дослідження цієї проблематики є достатньо широким, оскільки містить в собі наукові роботи, присвячені міжнародній відповідальності в загальному, відповідальності держав, а також окремі праці щодо агресії в міжнародному праві. Серед науковців, які внесли свій вклад в дослідження даної проблеми, слід виділити наступних: К. А. Важна, І. В. Касинюк, В. Ф. Антипенко, І. П. Бліщенко, В. А. Василенко, Н. А. Зелінська, І. І. Лукашук, Ю. В. Манійчук тощо. Проте прогалини в міжнародному регулювання відповідальності держав за акти агресії зумовлюють необхідність подальших досліджень.

Метою статті є визначення наявних міжнародно-правових механізмів та інструментів відповідальності держав за акти агресії.

Виклад основного матеріалу дослідження. Комісія міжнародного права визначила міжнародну відповідальність як «усі форми правових відносин, що можуть виникнути в міжнародному праві у зв'язку з правопорушенням, що вчинене державою, незалежно від того, обмежуються ці відносини правовідносинами між державою, що вчинила неправомірну дію, і державою, яка безпосередньо постраждала, або ж вони поширюються також на інших суб'єктів міжнародного права, і незалежно від того, чи обмежуються ці відносини зобов'язанням винної держави поновити право потерпілої держави та відшкодувати заподіяну шкоду, включають можливість самої потерпілої держави та інших суб'єктів застосувати до винної держави будь-які санкції, передбачені міжнародним правом» [9, с. 249].

Міжнародно-правова відповідальність настає лише за наявності підстав для міжнародно-правової відповідальності.

Для притягнення до міжнародно-правової відповідальності необхідними є таке: 1) має бути міжнародно-правове зобов'язання між двома державами; 2) повинна бути дія чи бездіяльність, які порушують це зобов'язання та які приписуються відповідальній державі; 3) наслідком цієї дії є втрата чи збитки [5].

На думку К. А. Важної, вина є необхідним елементом для встановлення кримінальної

відповідальності фізичної особи. Проте, застосування категорії вини до держави за вчинення міжнародних правопорушень, у т. ч. міжнародних злочинів, є предметом гострих дискусій у доктрині міжнародного права. Довгий час дискусійним у доктрині міжнародного права було питання й про те, чи можна взагалі категорію вини застосовувати до держави.

Справедливою є точка зору В.А.Василенка, який зазначає, що поняття осудності, яке застосовується у міжнародному праві, суттєво відрізняється від того, яке застосовується у внутрішньодержавних правових системах. Відповідно до сучасного міжнародного права категорія вини може застосовуватися до держави [3, с. 158].

Проблема міжнародно-правової відповідальності суб'єктів міжнародного права тісно пов'язана з боротьбою проти міжнародних правопорушень, насамперед проти агресії, за мир і міжнародну безпеку народів. Особливо тяжка відповідальність держав за агресію впливає з принципу заборони застосування сили та загрози силою в міжнародних відносинах.

Агресія становить найбільшу загрозу для міжнародного миру й безпеки та визнана найтяжчим правопорушенням або найбільш статечним міжнародним злочином [13, с. 958].

Поняття «агресії» в міжнародному праві знайшло своє декларативне закріплення ще в ХХ столітті. Першим актом, який закріпив дане діяння, як злочин проти миру та безпеки слід вважати Паризький пакт 1928 року. Саме він дав змогу замінити поняття «право на війну» на принцип «заборони ведення агресивної війни» [12, с. 150].

Поняття агресії мало своє відображення у Статуті ООН, який закріпив принцип незастосування сили або погрози силою. Нормативне визначення агресії було закріплене в Резолюції № 3314 Генеральної Асамблеї ООН від 1974 року. Відповідно до ст. 1 даного документу агресією є застосування збройної сили державою проти суверенітету, територіальної недоторканності або політичної незалежності іншої держави, або яким-небудь іншим чином, несумісним із Статутом Організації Об'єднаних Націй.

Слід також ураховувати, що Резолюція ГА ООН «Визначення агресії» 1974 р., у якій міститься дефініція злочину агресії, за своїм правовим статусом є актом рекомендаційного характеру, тобто не є обов'язковою для виконання. Відповідно, і наведене визначення агресії не є догмою – кожна країна може пропонувати власне трактування, що таке агресія, і які існують види агресії. Дотепер жодна держава у встановленому порядку не ратифікувала, не прийняла і не приєдналася до «Визначення агресії». Тому застосування цієї резолюції для юридичної кваліфікації дій держави як агресора некоректне, оскільки «Визначення агресії» юридичної сили не має і є політико-правовим міжнародним документом [10, с. 132].

Відповідно до Статуту Міжнародного кримінального суду «акт агресії» означає «застосування збройної сили державою проти суверенітету, територіальної недоторканності або політичної незалежності іншої держави, або яким-небудь іншим чином, несумісним із Статутом Організації Об'єднаних Націй».

Застосування збройної сили державою першою в порушення Статуту є *prima facie* свідченням акту агресії [1, с. 124].

Агресії як виду міжнародного злочину характерні наступні ознаки:

- здійснюється державою, посадовими особами держави з використанням механізму держави в злочинних цілях;
- посягає на міжнародний мир та безпеку;
- здійснюється у прямому зв'язку із державою;
- загрожує основам міжнародного правопорядку;
- має наслідком настання відповідальності держави як суб'єкта міжнародного права [13, с. 958].

Також у пункті 2 статті 8 bis Статуту МКС наведений перелік діянь, які «незалежно від оголошення війни будуть кваліфікуватися ... в якості акту агресії». Згідно з даною статтею «визначення агресії», злочин агресії може бути вчинено у формі:

- вторгнення або напад збройних сил держави на територію іншої держави чи будь-яка військова окупація, незалежно від її тимчасового характеру, що є результатом такого вторгнення або нападу, чи будь-яка анексія із застосуванням сили на території іншої держави або її частини;
- бомбардування збройними силами держави території іншої держави чи застосування будь-якої зброї державою проти території іншої держави;
- блокада портів чи берегів держави збройними силами іншої держави;
- напад збройними силами держави на сухопутні, морські або повітряні сили чи морські та повітряні флоти іншої держави;
- застосування збройних сил однієї держави, що перебувають на території іншої держави за угодою з приймаючою державою, в порушення умов, передбачених в угоді, чи будь-яке продовження їх перебування на такій території після припинення дії угоди;
- дія держави, яка дозволяє, щоб її територія, яку вона надала у розпорядження іншої держави, використовувалася цією іншою державою для вчинення акту агресії проти третьої держави;
- направлення державою або від імені держави озброєних банд, груп та іррегулярних сил або найманців, які вчиняють акти застосування збройної сили проти іншої держави, які мають настільки серйозний характер, що це рівноцінно переліченим вище актам або її істотній участі в них [11].

Основними діючими міжнародно-правовими механізмами боротьби з міжнародними злочинами, у т. ч. із злочином агресії, на сьогодні є Рада Безпеки ООН, Міжнародний Суд ООН та Міжнародний кримінальний суд. Проте, діяльність вказаних інституцій не завжди є достатньо ефективною у боротьбі з агресією та її превенції, як цього вимагають обставини та виклики сьогодення [1, с. 124].

Прийняття визначення агресії до Статуту МКС поза сумнівами є величезним кроком вперед на шляху до зміцнення міжнародного миру та безпеки. Проте, слід зазначити деякі негативні фактори та слабкі сторони даної ситуації. За вчинення агресії (як і інших міжнародних злочинів) Міжнародний кримінальний суд може виносити рішення лише у відношенні фізичних осіб, і не може приймати санкції щодо злочинної держави-агресора в цілому. Іншим негативним фактором є те, що у відношенні держав, які не є учасницями Римського статуту, Суд не може здійснювати свою юрисдикцію за злочин агресії, що здійснений громадянами держав-неучасниць Статуту або на їх територіях [2, с. 88].

Суд також не може здійснювати юрисдикцію щодо акту агресії, якщо такий був вчинений державою-учасницею, яка заявила про невизнання такої юрисдикції шляхом надсилання відповідної заяви Секретарю. Римський Статут регламентує, що Суд може здійснювати юрисдикцію лише щодо злочинів агресії, вчинених через один рік після ратифікації. Дані особливості певною мірою послаблюють можливість Міжнародного кримінального суду і міжнародного права в цілому у боротьбі із злочином агресії [1, с. 125].

Сьогодні актуальною проблемою притягнення до міжнародно-правової відповідальності держави за акти агресії є питання здійснення його без винесення рішення про це Радою Безпеки ООН. Важливим є те, що до складу Ради Безпеки ООН входить 5 постійних членів: КНР, Франція, росія, Велика Британія, США. Проблема полягає в тому, що вказані держави можуть заблокувати рішення стосовно себе або стосовно питань, якщо мають місце їхні власні інтереси. Згідно з п. п. 2–3 ст. 27 Статуту ООН, рішення Ради Безпеки ООН з непроцедурних питань уважаються прийнятими, коли за них подані голоси дев'яти членів Ради з п'ятнадцяти, включаючи голоси всіх постійних членів Ради, що збігаються [9, с. 250].

І.В. Касинюком обгрунтовано було висунуто позицію, відповідно до якої право вето є «недемократичним анахронізмом». Досить часто Раду Безпеки називають ефективним механізмом тільки для захисту прав та інтересів її постійних членів, ігноруючи права інших держав-членів. Тут важливими видаються обвинувачення, що держави-члени, які не є постійними, фактично не впливають на прийняття рішень даною організацією, а результати певних обговорень постійних членів Ради Безпеки ООН отримують постфактум. Росія часто висловлювала позицію не лише про відсутність необхідності змінювати існуючий статус постійних членів Ради Безпеки, а й про неприйнятність таких дій, оскільки це може призвести до порушення органічних зв'язків їх прав та обов'язків.

В даному контексті цікавою видається зустріч на рівні міністрів у рамках 69 сесії Генеральної Асамблеї ООН, яку було відкрито 19 вересня 2014 р. На даній зустрічі Францією було висунуто пропозицію про зобов'язання постійних членів Ради Безпеки добровільно утримуватися від застосування права вето для блокування дій, які спрямовані на запобігання насиллю або його припинення. Проте росія знову ж таки не погодилася на зміну порядку застосування права вето [6].

Саме внаслідок застосування російської федерацією вето 15 березня 2014 р. Рада Безпеки не вжила заходів зі запобігання порушенню територіальної цілісності України

Після початку повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України остання 26 лютого 2022 року звернулася із позовом проти рф до Міжнародного суду ООН щодо звинувачення в геноциді. Крім цього, 3 березня прокурор так званого Гаазького трибуналу (Міжнародного кримінального суду) Карім Хан розпочав розслідування злочинів щодо військової агресії рф проти України. Проте, у зв'язку з тим, що Україною і досі не був ратифікований Римський статут Міжнародного кримінального суду, то вказане відбулось за зверненням 39 держав-учасць Статуту, кількість яких поступово збільшується.

Слід відзначити звернення до Європейського суду з прав людини щодо агресії з боку російської федерації. 28 лютого 2022 року Україна направила до ЄСПЛ запит про інформування уряду рф про прийняття термінових тимчасових (забезпечувальних) заходів згідно ст. 39 Регламенту Суду у зв'язку з «масовими порушеннями прав людини, які вчиняються російськими військовими в ході військової агресії проти суверенної території держави України». ЄСПЛ 1 березня виніс рішення, відповідно до якого наказав уряду росії «утримуватися від військових нападів на цивільне населення та цивільні об'єкти, у тому числі житлові приміщення, транспортні засоби швидкої допомоги й інші цивільні об'єкти, що перебувають під спеціальною охороною, зокрема школи та лікарні, а також негайно забезпечити безпеку закладів медичної допомоги, їх особового складу й автомобілів швидкої допомоги на території, яка піддається нападу або облозі російських військ».

Варто зауважити, що в кожному із цих випадків ситуація є невтішною, оскільки не тільки сам процес розгляду справ рф буде, зважаючи на певні важелі впливу зі сторони рф (до прикладу право вето як постійного члена Ради Безпеки ООН), вкрай складним і затяжним, а й суттєві проблеми прогнозують в плані виконання рішень міжнародних судових установ [4, с. 128].

На сьогоднішній день РБ ООН є єдиним уповноваженим на те міжнародним співтовариством органом, що може запроваджувати військові санкції щодо держав-агресорів [7, с. 130].

Наділення РБ ООН такими повноваженнями є гарантією того, що високі державні особи не зможуть

уникнути відповідальності за вчинені ними злочини проти свого народу, навіть якщо їх держава не ратифікує Статут МКС [8, с. 152].

Але, на жаль, її діяльність не може бути в повній мірі ефективною через правило одноголосності держав «великої п'ятірки», що діє при прийнятті непроцедурних рішень. Крім того, Рада дуже «обережно» і нечасто приймає рішення щодо застосування примусових заходів військового характеру до держав, що вчиняють акти агресії, не конкретизуючи їх. Через те виникають колізії міжнародно-правової регламентації діяльності суб'єктів міжнародного права у боротьбі з агресією держав [7, с. 130].

В доктрині міжнародного права поширеним є концепція кримінальної відповідальності держави за міжнародні злочини. Науковці, які підтримують дану позицію, звертають увагу на різницю одноразового порушення міжнародного права та вчинення міжнародних злочинів. Дані категорії відрізняються за різними критеріями, серед яких слід відзначити форму, об'єм та режим реалізації відповідальності за вчинене. Вчені обґрунтовують думку, відповідно до якої відповідальність за міжнародні злочини має передбачати тяжчі негативні наслідки для держави-правопорушниці. Разом з тим, мета кримінальної відповідальності держави полягає не тільки у відшкодуванні збитків, які були завдані вчиненим правопорушенням, а й у накладенні нематеріальних негативних наслідків від усієї міжнародної спільноти. Також кримінальна відповідальність повинна мати більш чітку превентивну функцію, яка дозволить запобігти повторного вчинення міжнародного злочину державою, яка його вчинила, та іншими країнами. Концепція кримінальної відповідальності держав передбачає можливість правомірному обмеження суверенітету та міжнародної правосуб'єктності злочинної держави з метою досягнення вищезазначених цілей [1, с. 125].

Висновок. З вищезазначеного можна зробити висновок, що акт агресії є одним із найтяжчих міжнародних злочинів, якому приділена значна кількість уваги в міжнародному праві. Не зважаючи на визнання агресії міжнародним злочином і встановлення імперативної заборони в міжнародному праві даному діянню, вона все ще потребує більш детальної регламентації. Міжнародно-правові механізми протидії актам агресії та відповідальності за них є не достатньо ефективними сьогодні. У зв'язку з цим необхідним є вдосконалення чинних та розробка нових міжнародно-правових механізмів відповідальності та подолання агресії. Перспективним видається створення інституту кримінальної відповідальності держави, зважаючи на інтернаціоналізацію міжнародного життя і суперечливий процес зростання, з одного боку, його демократизації, а з іншого – конфліктності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Антипенко В.Ф., Важна К.А. Інститут кримінальної відповідальності держави як ефективний міжнародно-правовий механізм боротьби зі злочином агресії. *Юридичний вісник*. 2012. №3 (24). С. 123-129.
2. Важна К. А. Визначення агресії у сучасному міжнародному праві. *Україна і світ: матеріали наук.-практ. конф.* (Київ, 19 квітня 2016 р.). Вип. 1. С. 84-92.
3. Важна К. А. Концепція суб'єктивної та концепція об'єктивної міжнародно-правової відповідальності держави. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*. 2018. № (1). С. 150–163.
4. Волошук О. Т. Відповідальність РФ за агресію та інші міжнародні злочини проти України в контексті проблеми виконання рішень міжнародних судів. *Juris Europensis Scientia*. 2022. Вип. 2. С. 126-130.
5. Васюренко А. О. Аналіз особливостей складу злочину агресії в міжнародному кримінальному праві. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2014. № 27С. 168–171.
6. Касинюк І. В. Колізії правового регулювання міжнародної відповідальності держав за вчинення акту агресії. *Науковий вісник Ужгородського Національного університету*. 2015. № 34. С. 141-143.
7. Касинюк І. В. Санкції Ради безпеки ООН за вчинення актів агресії: на прикладі санкцій щодо агресії Іраку проти Кувейту. *Науковий вісник Ужгородського Національного університету*. 2016. № 37. С.127-130.
8. Касинюк І. В. Сучасні проблеми міжнародно-правового регулювання кримінальної відповідальності за злочин агресії. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. №38. С. 150–153.
9. Морозюк Р. Відповідальність держав у міжнародному праві. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. №11. С. 249-251.
10. Пилипенко В.П. До питання щодо реалізації міжнародно-правової відповідальності Російської Федерації за скоєння злочину агресії та інших міжнародних злочинів. *Правові новели*. 2021. №13. 131-139.
11. Римський Статут Міжнародного Кримінального Суду. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588 (дата звернення: 05.11.2022).
12. Трішина С.О. Поняття агресії в площині сучасних міжнародно-правових відносин. *Молодий вчений*. 2018. №11 (63). С. 150-152.
13. Юрченко Є.О. Агресія як міжнародний злочин. *Молодий вчений*. 2018. №11 (63). С. 958-961.

REFERENCES:

1. Antypenko, V.F., & Vazhna, K.A. (2012). Instytut kryminalnoi vidpovidalnosti derzhavy yak efektyvnyi mizhnarodno-pravovyi mekhanizm borotby zi zlochynom ahresii. [Institute of criminal responsibility of the state as an effective international legal mechanism for combating the crime of aggression]. *Yurydychnyi visnyk*. №3 (24). 123-129. [In Ukrainian].

2. Antypenko, V.F., & Vazhna, K.A. (2012). Instytut kryminalnoi vidpovidalnosti derzhavy yak efektyvnyi mizhnarodno-pravovyi mekhanizm borotby zi zlochynom ahresii. [Institute of criminal responsibility of the state as an effective international legal mechanism for combating the crime of aggression]. *Yurydychnyi visnyk*. №3 (24). 123-129. [In Ukrainian].
3. Vazhna, K. A. (2018). Kontsepsiia subiektyvnoi ta kontsepsiia obiektyvnoi mizhnarodno-pravovoi vidpovidalnosti derzhavy. [The concept of subjective and the concept of objective international legal responsibility of the state]. *Mizhnarodni vidnosyny: teoretyko-praktychni aspekty*. № (1). 150–163. [In Ukrainian].
4. Voloshchuk, O. T. (2022). Vidpovidalnist RF za ahresiiu ta inshi mizhnarodni zlochyny proty Ukrainy v konteksti problemy vykonannya rishen mizhnarodnykh sudiv. [The responsibility of the Russian Federation for aggression and other international crimes against Ukraine in the context of the problem of execution of decisions of international courts]. *Juris Europensis Scientia*. Vyp. 2. 126-130. [In Ukrainian].
5. Vasiurenko, A. O. (2014). Analiz osoblyvostei skladu zlochynu ahresii v mizhnarodnomu kryminalnomu pravi. [Analysis of the characteristics of the crime of aggression in international criminal law]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*. № 27. 168–171 [In Ukrainian].
6. Kasyniuk, I. V. (2015). Kolizii pravovoho rehuliuвання mizhnarodnoi vidpovidalnosti derzhav za vchynennia aktu ahresii. [Collisions of legal regulation of international responsibility of states for committing an act of aggression]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho Natsionalnoho universytetu*. № 34. 141-143. [In Ukrainian].
7. Kasyniuk, I. V. (2016). Sanktsii Rady bezpeky OON za vchynennia aktiv ahresii: na prykladi sanktsii shchodo ahresii Iraku proty Kuveitu. [Sanctions of the UN Security Council for committing acts of aggression: on the example of sanctions regarding the aggression of Iraq against Kuwait]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho Natsionalnoho universytetu*. № 37. 127-130. [In Ukrainian].
8. Kasyniuk, I. V. (2016). Suchasni problemy mizhnarodno-pravovoho rehuliuвання kryminalnoi vidpovidalnosti za zlochyn ahresii. [Modern problems of international legal regulation of criminal responsibility for the crime of aggression]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*. №38. 150–153. [In Ukrainian].
9. Moroziuk, R. (2017). Vidpovidalnist derzhav u mizhnarodnomu pravi. [Responsibility of states in international law]. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo*. №11. 249-251. [In Ukrainian].
10. Pylypenko, V.P. (2021). Do pytannia shchodo realizatsii mizhnarodno-pravovoi vidpovidalnosti Rosiiskoi Federatsii za skoiennia zlochynu ahresii ta inshykh mizhnarodnykh zlochyniv. [Regarding the issue of the implementation of the international legal responsibility of the Russian Federation for committing the crime of aggression and other international crimes]. *Pravovi novely*. №13. 131-139. [In Ukrainian].
11. Rymyski Statut Mizhnarodnoho Kryminalnoho Sudu. (1998, July 17). [Rome Statute of the International Criminal Court]. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588 [In Ukrainian].
12. Trishyna, S.O. (2018). Poniattia ahresii v ploshchyni suchasnykh mizhnarodno-pravovykh vidnosyn. [The concept of aggression in the plane of modern international legal relations]. *Molodyi vchenyi*. №11 (63). 150-152. [In Ukrainian].
13. Yurchenko, Ye.O. (2018). Ahresiiia yak mizhnarodnyi zlochyn. [Aggression as an international crime]. *Molodyi vchenyi*. №11 (63). 958-961. [In Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 20.11.2022

УДК 342.95

DOI: 10.36550/2522-9230-2022-13-166-171

Ратушний Сергій Миколайович

кандидат юридичних наук, доцент,

професор кафедри публічного та міжнародного права

ДВНЗ «Київський національний економічний

університет імені Вадима Гетьмана»

e-mail: ratushnyi.s@kneu.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0002-7838-5655>

МІЖНАРОДНЕ МІГРАЦІЙНЕ ПРАВО: ІСТОРИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ СТАНОВЛЕННЯ

У статті розглядаються історико-правові аспекти виникнення і становлення міжнародного міграційного права. Здійснюється спроба дослідження закономірностей еволюційного розвитку міжнародно-правового регулювання відносин в сфері міжнародних міграцій, місця та концептуальних засад міжнародного міграційного права як окремої галузі міжнародного публічного права.

Зростання обсягів міграційних потоків, набуття ними нових кількісних і якісних характеристик, будучи